UNIVERSITY OF BATH

Citation for published version:
Manning, P & Killean, R 2021, *Environmental activism and Indigenous issues in Cambodia: film-based advocacy with and for young people: Project reflections*. <https://bophana.org/environmental-activism-and-indigenous-issues-in-cambodia-the-role-of-film-based-advocacy-with-and-for-young-people2/>

Publication date:
2021

Link to publication

University of Bath

Alternative formats
If you require this document in an alternative format, please contact:
openaccess@bath.ac.uk

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Download date: 05. May. 2023

បញ្ហាបរិស្ថាននិងជនជាតិដើមភាគតិចនៅកម្ពុជា ៖ ការតស៊ូមតិតាមរយៈខ្សែភាពយន្តផលិតឡើងជាមួយយុវជន និងដើម្បីយុវជន

ដោយ បណ្ឌិត Pete Manning សាកលវិទ្យាល័យ Bath និង បណ្ឌិត Rachel Killean សាកលវិទ្យាល័យ Queens University Belfast

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

យើងសូមអរគុណបុគ្គលិកទាំងអស់នៅមជ្ឈមណ្ឌលបុប្ផាណា និងអង្គការថែរក្សាសត្វដំរី។ សូមថ្លែងអំណរគុណជាពិសេសដល់ ជា សុភាពជា, កោះ រតនី, Jemma Bullock និង Chris Iverson ។ សូមអរគុណផងដែរដល់លោក Paul Cooke សម្រាប់ការគាំទ្ររបស់លោកជុំវិញការងារនេះ។ ជាចុងក្រោយ យើងសូមថ្លែងអំណរគុណដល់សហគមន៍ជនជាតិព្នង ភូមិពូទ្រុំ ដែលបានចំណាយពេលវេលា និងចែករំលែកបទពិសោធន៍របស់ពួកគេជាមួយយើង។

ថវិកាក្នុងគម្រោងនេះត្រូវបានផ្តល់ដោយក្រុមប្រឹក្សាស្រាវជ្រាវមនុស្សជាតិ និងសិល្បៈចក្រភពអង់គ្លេស (UK Arts and Humanities Research Council) រួមជាមួយមូលនិធិស្រាវជ្រាវបញ្ហាប្រឈមជាសាកល (Global Challenges Research Fund) (AH / T007923 / 1) ក្រោមគម្រោង«Follow on funding for impact (តាមដានការផ្តល់មូលនិធិសម្រាប់ផលប៉ះពាល់)»។ គម្រោងមេ មានឈ្មោះថា Changing the Story (AH/R005354/1)។

ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយបន្តពីរបាយការណ៍នេះ សូមដាក់ប្រភព ៖ Manning P. and R. Killean (2021) «បញ្ហាបរិស្ថាននិងជនជាតិដើមភាគតិចនៅកម្ពុជា ៖ ការតស៊ូមតិតាមរយៈខ្សែភាពយន្តផលិតឡើងជាមួយយុវជន និងដើម្បីយុវជន» មជ្ឈមណ្ឌលបុប្ផាណា ភ្នំពេញ។

សង្ខេប

ក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលឆ្នាំ២០២០ យុវជនកម្ពុជាចំនួន១២នាក់បានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញផលិតខ្សែភាពយន្តឯកសារ និងការសិក្សាស្វែងយល់អំពីបញ្ហាបរិស្ថាន និងជនជាតិដើមនៅកម្ពុជា។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលនេះប្រើប្រាស់វិធីសាស្រ្តតម្រូវឱ្យការចូលរួមពីអ្នកសិក្សា ពោលគឺយើងផ្តល់ឱ្យពួកគេនូវភាពជាម្ចាស់ការលើដំណើរការច្នៃប្រឌិត ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះយើងជួយជំរុញពួកគេក្នុងការផលិតខ្សែភាពយន្តរបស់ខ្លួន តាមរយៈការសន្ទនាជាមួយសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ដែលពួកគេបានទៅធ្វើការជាមួយ។ គោលបំណងសំខាន់នៃគម្រោងនេះគឺដើម្បីផលិតខ្សែភាពយន្ត ដែលអាចប្រើជាឧបករណ៍តស៊ូមតិ ក្នុងទិសដៅបង្កើនការយល់ដឹងអំពីផលប៉ះពាល់ផ្នែកបរិស្ថាន និងបញ្ហាដែលសហគមន៍ជនជាតិព្នងនៅកម្ពុជាកំពុងប្រឈមមុខ។ ខ្សែភាពយន្តចំនួន ៣ ត្រូវបានផលិតរួចហើយជុំវិញអំពីប្រធានបទទាំងនេះ រួមមានការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើ សុខមាលភាពសត្វព្រៃ ហើយនិងវប្បធម៌និងកេរដំណែលរបស់ជនជាតិព្នង។

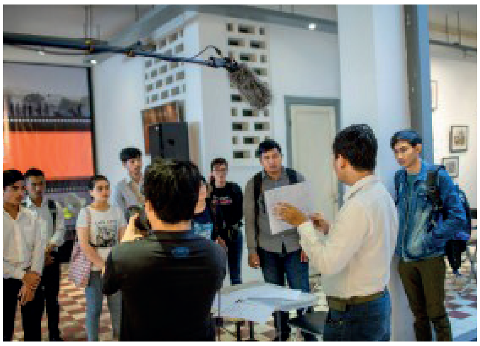
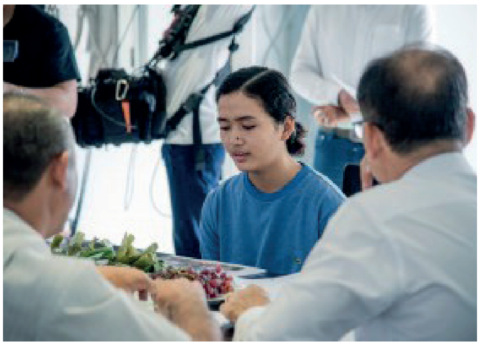

គម្រោងនេះដឹកនាំដោយសាកលវិទ្យាល័យ Bath និងឧបត្ថម្ភគាំទ្រដោយក្រុមប្រឹក្សាស្រាវជ្រាវមនុស្សជាតិ និងសិល្បៈ រួមជាមួយនិងមូលនិធិស្រាវជ្រាវបញ្ហាប្រឈមសាកល។ វាត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងភាពជាដៃគូរវាងមជ្ឈមណ្ឌលបុប្ផាណា ដែលជាអង្គការនាំមុខមួយផ្នែកសិល្បៈនិងអង្គការថែរក្សាសត្វដំរី ដែលជាអង្គការមួយគាំទ្រដល់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច និងការថែរក្សាសត្វដំរីនៅខេត្តមណ្ឌលគិរី ប្រទេសកម្ពុជា។ ការឧបត្ថម្ភបន្ថែមទៀតត្រូវបានផ្តល់ដោយសាកលវិទ្យាល័យ Leeds និងសាកលវិទ្យាល័យ Queens University Belfast ។

របាយការណ៍នេះជាការពិចារណា និងសម្រិតសម្រាំងបទពិសោធន៍សំខាន់ៗទទួលបានពីគម្រោង ដែលអាចបូកសរុបដូចខាងក្រោម៖

- ការផលិតភាពយន្តដោយមានការចូលរួមពីយុវជនជាវិធីសាស្រ្តមួយដែលផ្តល់នូវការតស៊ូមតិជុំវិញបញ្ហាបរិស្ថាន និងអយុត្តិធម៌សង្គម។ នៅពេលដែលយុវជនខ្លួនឯងផ្ទាល់ជាអ្នកនិពន្ធរឿងរ៉ាវអំពីគ្រោះថ្នាក់បរិស្ថាន និងបញ្ហារបស់ជនជាតិដើមភាគតិច ពួកគេនឹងក្លាយទៅជាម្ចាស់លើបញ្ហាទាំងនេះ ហើយពួកគេនឹងចូលខ្លួនកាន់តែជ្រៅនៅក្នុងការតស៊ូមតិនៅជុំវិញបញ្ហាទាំងនោះ។ ហើយនេះជាសក្តានុពលសម្រាប់សារដែលមាននៅក្នុងខ្សែភាពយន្ត ដើម្បីបង្កើនទម្ងន់ «ទ្វេដង» នៅក្នុងសហគមន៍ និងឆ្លងហួសពីសហគមន៍។

- ខ្សែភាពយន្តផលិតក្នុងគម្រោងនេះបង្ហាញពីតួនាទីដ៏មានឥទ្ធិពលរបស់ឯកសារអំពីសត្វព្រៃ ជាមធ្យោបាយក្នុងការគ្រប់គ្រងការព្រួយបារម្ភសម្រាប់បញ្ហាប្រឈមនៃបរិស្ថាន។ ដោយផ្តោតលើទំនាក់ទំនងរវាងសត្វព្រៃ និងសហគមន៍ ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះបង្ហាញផងដែរថា ការបំផ្លាញបរិស្ថាន ហើយនិងបញ្ហាដែលសហគមន៍ជនជាតិដើមកំពុងប្រឈមមុខ គឺមិនអាចកាត់ផ្តាច់ចេញពីគ្នាបានឡើយ។

- ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះអាចជួយលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង និងធ្វើឱ្យបេតិកភណ្ឌនិងប្រពៃណីរបស់ជនជាតិដើមមានសុពលភាពនៅកម្ពុជា ដែលសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចតែងតែត្រូវបានគេមើលងាយនិងយល់ច្រលំ។ ជាងនេះទៅទៀតសង្ឃឹមថាការផលិតភាពយន្តជាភាសាខ្មែរ និងព្នងអាចចូលរួមចំណែកក្នុងការអភិរក្សភាសាដើមរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចព្នង។

- វិធីសាស្រ្តនេះអាចជួយបង្កើតការយល់ចិត្ត និងទំនាក់ទំនងកាន់តែរឹងមាំនៅក្នុងសហគមន៍ផ្ទាល់ និងឆ្លងសហគមន៍ផងដែរ។ ដំណើរការនិងការអនុវត្តផ្ទាល់នៃការផលិតភាពយន្តជាមួយ សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច និងនៅក្នុងសហគមន៍ពួកគេផ្ទាល់តែម្តង បានជួយបំបាត់គំនិតដែលតែងតែគិតថាខ្លួនឯងអន់នៅក្នុងចំណោមអ្នកហាត់រៀន។

-បញ្ហាប្រឈមសំខាន់គឺការភ្ជាប់បញ្ហាក្នុងស្រុកទៅនឹងបញ្ហាប្រឈមក្នុងតំបន់និងពិភពលោក។ផលប៉ះពាល់ផ្នែកបរិស្ថាន និងបញ្ហាប្រឈមរបស់ក្រុមជនជាតិដើមភាគតិចដែលត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងខ្សែភាពយន្តមានឥទ្ធិពលអាចខ្ចរទៅក្នុងបរិបទតំបន់ និងពិភពលោកបាន។ ទោះយ៉ាងណា យុវជននិងអ្នកដទៃទៀតដែលធ្វើការតស៊ូមតិផ្នែកបរិស្ថាន ត្រូវតែទទួលបានការគាំទ្រ ដើម្បីបង្កើតទំនាក់ទំនងទាំងនេះ។

សេចក្តីផ្តើម

ភាពយន្ត និងការផលិតខ្សែភាពយន្តគឺជាមធ្យោបាយដ៏ល្អសម្រាប់លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាប្រឈមផ្នែកបរិស្ថាន។ កន្លងមក មានខ្សែភាពយន្តឯកសារធំៗ ត្រូវបានចេញផ្សាយជុំវិញប្រធានបទ ដូចជាកំដៅផែនដី (រឿង An Inconvenient Truth) ការប្រើប្រាស់ផ្លាស្ទិក (រឿង Blue Planet) និងការអភិរក្សសមុទ្រ (រឿង Seaspiracy) ។ ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះគឺជាឧទាហរណ៍នៃលក្ខណៈពិសេសរបស់ «ភាពយន្តឯកសារអំពីបរិស្ថាន» ក្នុងការធ្វើឱ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះបញ្ហាប្រឈមផ្នែកបរិស្ថាន និងមានយុទ្ធនាការ ដើម្បីការផ្លាស់ប្តូរនិងសកម្មភាព (Duvall ២០១៧)។ ការរីកសាយនៃភាពយន្តឯកសារស្តីពីបរិស្ថានក្នុងប៉ុន្មានទសវត្សថ្មីៗនេះបានកើតឡើងស្របពេលជាមួយនឹងការទទួលស្គាល់កាន់តែច្រើនឡើងនៃនយោបាយអន្តរជំនាន់ ជុំវិញបញ្ហាប៉ះពាល់ផ្នែកបរិស្ថាន។ យុវជននាពេលបច្ចុប្បន្ននេះនឹងទទួលឥទ្ធិពលពីផលប៉ះពាល់កាន់តែអាក្រក់ទៅៗ នៃវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចជាច្រើន ហើយបានបង្កើនការនាំមុខក្នុងយុទ្ធនាការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីអាកាសធាតុ និងយុត្តិធម៌ នៅស្ថាប័នសំខាន់ៗ ដូចជាអង្គការសហប្រជាជាតិជាដើម។

នៅក្នុងទិដ្ឋភាពដ៏ទូលំទូលាយនេះ ការងាររបស់យើងជាមួយផលិតករភាពយន្តវ័យក្មេងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា បានបង្ហាញថាតើបញ្ហាប្រឈមរបស់ពិភពលោក មានន័យយ៉ាងដូចម្តេចសម្រាប់សហគមន៍នៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ ជម្លោះអស់រយៈពេលជាង៤០ឆ្នាំបានធ្វើឱ្យធម្មជាតិនៅកម្ពុជាធ្លាក់ចុះ នាំទៅរកការបាត់បង់ព្រៃ និងទីជម្រកសត្វព្រៃ ក៏ដូចជាការប្រើប្រាស់ខុសនៃសត្វដំរីដែលត្រូវគេចាប់ដោយខុសច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសផងដែរ។ នៅក្នុងសម័យកាលនេះ «សេដ្ឋកិច្ចសង្គ្រាម» រួមមានការធ្វើអាជីវកម្មដែលប៉ះពាល់ដល់ធនធានធម្មជាតិ ដូចជាការលក់ឈើនៅក្នុងព្រៃជាដើម។ ជាលទ្ធផល ការអនុវត្តបែបនេះបាននាំទៅរកការថយចុះនៃចំនួនសត្វដំរីព្រៃ និងសត្វផ្សេងៗទៀតនៅកម្ពុជា។ តាំងពីសន្តិភាពនៅឆ្នាំ1999 សម្ពាធនៃការអភិវឌ្ឍ និងការកាប់ព្រៃឈើបាននាំឱ្យមានការបាត់បង់ព្រៃឈើទំហំ២.២លានហិចតា ដែលធ្វើឱ្យជះឥទ្ធិពលដល់ការបាត់បង់ជម្រកសត្វព្រៃ។ ប្រភេទសត្វដែលស្ថិតក្នុងគ្រោះថ្នាក់ គឺកំពុងតែប្រឈមនឹងការថយចុះនៃចំនួនរបស់ពួកវា សូម្បីនៅក្នុងបរិវេណឧទ្យានដែលត្រូវបានការពារហើយក៏ដោយ។ ជាពិសេសសត្វដំរីបានរងគ្រោះនឹងការបាត់បង់ទីជម្រកកាន់តែខ្លាំង។អង្គការសត្វព្រៃ និងរុក្ខជាតិអន្តរជាតិបានវាយតម្លៃថា ដំរីព្រៃនៅសល់តែពី៤០០-៦០០ក្បាលប៉ុណ្ណោះ (Maltby and Bourchier 2011)។

បញ្ហាប្រឈមនៅកម្ពុជាបង្ហាញទៀតថា បញ្ហាបរិស្ថានមិនអាចកាត់ផ្តាច់បានពីបញ្ហាយុត្តិធម៌សង្គមនោះឡើយ។ សកម្មជនបរិស្ថាននៅកម្ពុជាបានប្រឈមនឹងការធ្វើបាប និងអំពើហិង្សាលើរាងកាយ។ សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចពួងរងនូវការរើសអើង មិនទទួលបានភាពងាយស្រួលផ្សេងៗ ហើយកម្រិតនៃការមិនចេះអក្សរ និងការមិនទទួលបានការអប់រំក៏ខ្ពស់។ ក្នុងនាមជាសហគមន៍មួយពឹងផ្អែកលើព្រៃឈើដែលមានទំនាក់ទំនងជាប្រវត្តិសាស្ត្រនឹងវប្បធម៌យ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយដំរី ជនជាតិព្នងទទួលរងការប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងពីបញ្ហាសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើនិងការបាត់បង់ជម្រកសត្វព្រៃ។ ដូចដែលខ្សែភាពយន្តរបស់យើងបង្ហាញ ការប៉ះពាល់ផ្នែកបរិស្ថានតែងតែទាក់ទងជាមួយទម្រង់ផ្សេងៗនៃវិសមភាពរបស់មនុស្ស។

> «...ព្រៃឈើស្ថិតក្រោមសម្ពាធខ្លាំងនៅកម្ពុជា។ រដ្ឋាភិបាលបានរៀបចំតំបន់អភិរក្ស...ប៉ុន្តែបញ្ហាគឺនៅត្រង់ថាមនុស្សកំពុងតែកាប់ចូលទៅក្នុងតំបន់ការពារទាំងនេះ។ ហើយកត្តានេះមានផលប៉ះពាល់ខ្លាំងទៅលើព្រៃឈើ និងជីវិតសត្វព្រៃដែលកំពុងរស់នៅទីនោះ»។ (Jamma Bullock, EVP)

ចងក្រងឯកសារពីផលប៉ះពាល់នៃបរិស្ថាន និងបទពិសោធន៍របស់ជនជាតិដើមភាគតិច

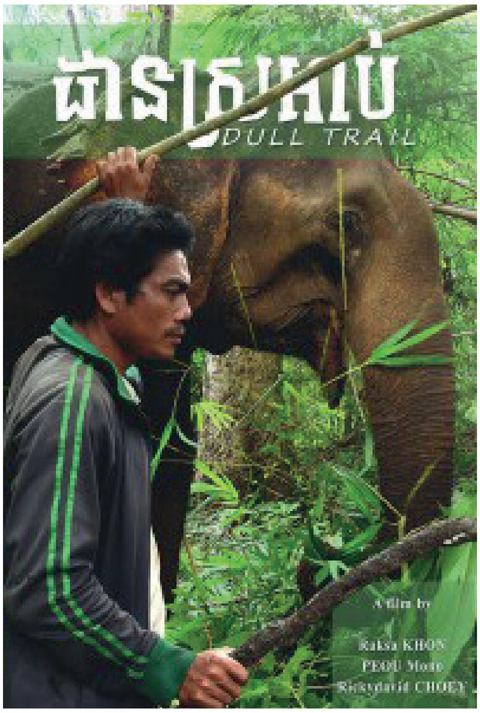

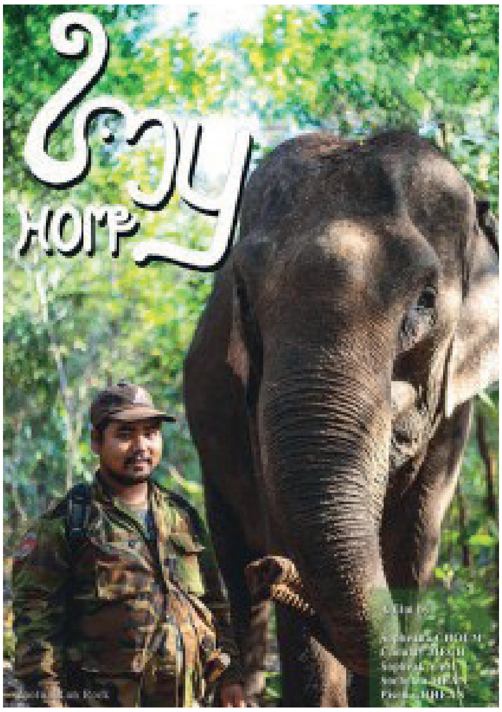

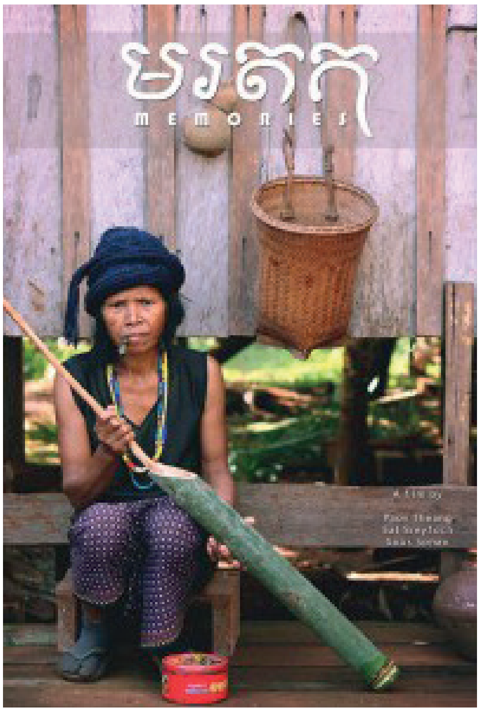

អំឡុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលឆ្នាំ២០២០ មជ្ឈមណ្ឌលបុប្ផាណាបានផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកការផលិត និងការដំឡើងខ្សែភាពយន្តដល់ក្រុមយុវជនខ្មែរ១២នាក់ដែលមានទាំងអ្នកនៅក្រុង អ្នកជនបទ និងជនជាតិភាគតិចផងដែរ។ អ្នកអង្កេតការណ៍ជនជាតិអង់គ្លេសបីរូបគឺ Manning, Cooke និង Killean បានផ្តល់សិក្ខាសាលាអប់រំស្តីពីបញ្ហាសង្គម នយោបាយ និងក្រមសីលធម៌ រួមទាំងបញ្ហាដែលតែងតែត្រូវបានលើកឡើងជុំវិញផលប៉ះពាល់នៃបរិស្ថាន។ បុគ្គលិកនៅ ELIE បានផ្តល់ដល់សិស្សនូវព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធនឹងការធ្វើការងារជាមួយសហគមន៍នានានៅក្នុងខេត្តមណ្ឌលគិរី ដើម្បីបញ្ជ្រាបព័ត៌មានដល់សិស្សពីបញ្ហាប្រឈមរបស់ជនជាតិព្នង ក៏ដូចជាការណែនាំផ្សេងៗពេលចុះទៅថតពីសត្វដំរី។ អំឡុងពេលទស្សនកិច្ចសិក្សានៅឧទ្យានអភិរក្សសត្វដំរី Elephant Valley Project នៅខេត្តមណ្ឌលគិរី សិស្សទាំងអស់បានរៀបចំគម្រោង និងថតជាខ្សែភាពយន្តឯកសារខ្នាតខ្លីចំនួនបីចំណងជើង។ អំឡុងពេលនៃទស្សនកិច្ចសិក្សាជាច្រើនលើក សិស្សអាចរិះគិត និងបង្កើតខ្សែភាពយន្តរបស់ពួកគេដោយសន្ទនាជាមួយសមាជិកសហគមន៍ព្នងនៅមូលដ្ឋាន អ្នកចូលរួម និងបុគ្គលិករបស់ ELIE។

«អ្វីដែលខ្ញុំចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងបំផុតគឺដំរីចាស់មួយក្បាល អាយុ៧០ឆ្នាំ។ ដំរីនេះបានឆ្លងកាត់ពេលវេលាជាច្រើនទសវត្ស។ ដំរីពិការភ្នែកនេះបានឆ្លងកាត់សង្គ្រាម វាបាក់ស្បាត ហើយខ្លាច។ នេះជាអ្វីដែលខ្ញុំទើបតែបានដឹងគឺមិនមែនមានតែមនុស្សទេដែលបាក់ស្បាតដោយសារសង្គ្រាម សូម្បីតែសត្វក៏ដូចគ្នាដែរ...»
(ឯកឧត្តម នេត្រ ភក្ត្រា រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងបរិស្ថាន)។

ខ្សែភាពយន្តនេះឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈនៃការដឹកនាំនិងដុះខាត់យុវជន និងការចូលរួមរបស់ពួកគេជាមួយសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច និងជម្រកសត្វព្រៃនៅសេសសល់របស់ប្រទេសកម្ពុជា។ នៅក្នុងរឿង «ជម្រកខ្ញុំ» (ដឹកនាំដោយជួន សុភាណា , ម៉ិច ជូឡាយ , យ៉ាំ សុភ័ក្ត្រ , មាន សុចិត្រា , ឈាន ពិសេន) រឿងពិតរបស់ហ្មដំរី ផ្ទក ធឹល ត្រូវបានយកមកបង្ហាញដើម្បីឆ្លុះបញ្ចាំងពីផលប៉ះពាល់នៃការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើទៅលើសហគមន៍ជនជាតិព្នង និងដំរី។
ការរួញតូចទៅៗនៃជម្រកធម្មជាតិរបស់សត្វដំរី ត្រូវបានយកមកបង្ហាញរួមគ្នានឹងបញ្ហាប្រឈម របស់ជនជាតិព្នងលើផ្នែកវប្បធម៌និងជីវិតរស់នៅ ដែលនេះជាការបញ្ជាក់ពីការពឹងផ្អែកគ្នាទៅវិញមករវាងពិភពរបស់មនុស្ស និងពិភពផ្សេងទៀតក្រៅពីមនុស្ស។ ខ្សែភាពយន្តនេះធ្វើឱ្យផ្លាស់ប្តូរការយល់ដឹងរបស់យើងអំពី«មនុស្ស»និង«ធម្មជាតិ» ដោយហេតុថាម្ខាងៗគឺជាចំណែកបន្ថែមឱ្យម្ខាងទៀត។

រឿង«ដានស្រអាប់» (ដឹកនាំដោយជើយ រីកគីដេវីដ, ពៅ មនោ , ខុន រក្សា) គឺជារឿងរបស់ដំរីមេណាង។ ទោះបីពិការភ្នែកម្ខាង និងកើតជំងឺបាក់ស្បាតដោយសារសង្គ្រាមជាច្រើនឆ្នាំ និងការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់អាមេរិក ប៉ុន្តែដំរីមេណាងរៀនទទួលក្តីស្រឡាញ់ពីហ្មដំរីដែលនៅមើលថែវា គឺច្រិត ដា។ ខ្សែភាពយន្តនេះទាញចំណាប់អារម្មណ៍លើការបាក់ស្បាតរបស់មេណាង និងផលប៉ះពាល់នៃសង្គ្រាមទៅលើពិភពផ្សេងមួយទៀតក្រៅពីមនុស្ស។ ខ្សែភាពយន្តនេះលើកឡើងនូវសំណួរដ៏សំខាន់មួយថាតើផលប៉ះពាល់ទាំងនេះអាចត្រូវដោះស្រាយយ៉ាងដូចម្តេចហើយថាតើយើងអាចភ្ជាប់ខ្លួនយើងទៅនឹងពិភពរបស់សត្វយ៉ាងដូចម្តេច។

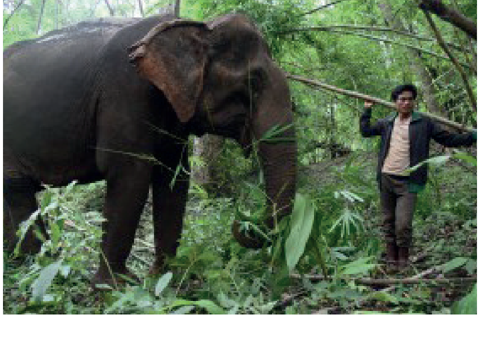

រឿង«មរតក» (ដឹកនាំដោយសួស សុណាន់, សាត ស្រីតូច, ពៅ ធាង) លើកឡើងពីបញ្ហាយែនឌ័រ និងបម្រែបម្រួលវប្បធម៌។ បើទោះតាមទម្លាប់របស់ជនជាតិព្នង ហ្មដំរីមិនមែនជាការងារមនុស្សស្រីក៏ដោយ ក៏អ្នកស្រីព្រេង ចាន់ធីព្យាយាមថែរក្សាប្រពៃណីរបស់សហគមន៍គាត់ដែរ។ អ្នកស្រីខិតខំទាំងការមើលថែដំរី បិតស្រាពាងថ្វាយព្រលឹងដូនតា និងផ្ទេរចំណេះដឹងរបស់គាត់ដល់ក្មេងជំនាន់ក្រោយ។ ដោយធ្វើដូច្នេះខ្សែភាពយន្តជួយបង្ហាញថាតើយែនឌ័រពាក់ព័ន្ធយ៉ាងដូចម្ដេចនៅក្នុងការសម្របនិងការប្រែប្រួលនៃវប្បធម៌ជាពិសេសនៅក្នុងខណៈពេលដែលសហគមន៍ជនជាតិព្នងកំពុងប្រឈមនឹងការអភិវឌ្ឍបែបនេះ។

«អ្វីដែលគួរឱ្យរន្ធត់បំផុតគឺសត្វដំរី។ ដំរីខ្លះបាក់ស្បាត ខ្លះទៀតកើត PTSD ។ ដូច្នេះ វាធ្វើឱ្យខ្ញុំភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំងដែលពេលខ្លះ ខ្ញុំខ្លួនឯងក៏មានអារម្មណ៍បែបនេះដែរ នៅក្នុងជីវិតប្រចាំថ្ងៃរបស់យើង យើងគិតតែពីជីវិតរបស់យើងដូចជាទៅធ្វើការ ឬទៅរៀន យើងតែងតែភ្លេចថាមានសត្វព្រៃជាច្រើនដែលកំពុងរងគ្រោះនៅក្នុងព្រៃ… ខ្ញុំយល់ថា សូម្បីដំរីក៏មានជំងឺផ្លូវចិត្តដូចនឹងមនុស្សដែរ។» (ម៉ិច ជូឡាយ សិស្សរៀនផ្នែកផលិតភាពយន្ត)

ខ្សែភាពយន្តនីមួយៗប្រមូលយកផលប៉ះពាល់របស់សត្វដំរី (និងសត្វព្រៃផ្សេងៗទៀត) ដើម្បីបង្ហាញឱ្យឃើញច្បាស់ពីភាពងាយរងគ្រោះនៃព្រៃឈើនៅកម្ពុជា។ ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះក៏បង្ហាញផងដែរពីទំនាក់ទំនងមិនអាចកាត់ផ្ដាច់បានរវាងជនជាតិដើមភាគតិច ជាមួយព្រៃឈើនិងជីវិតព្រៃឈើ តាមរយៈការបង្ហាញពីតួនាទីដ៏សំខាន់នៃព្រៃឈើសម្រាប់អត្តសញ្ញាណរបស់ជនជាតិព្នង និងមួយវិញទៀតពីឥទ្ធិពលរបស់មនុស្សទៅលើព្រៃឈើ និងលទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយនិរន្តរភាព។ ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះគឺជាមធ្យោបាយមួយក្នុងការតស៊ូមតិ ដើម្បីអំពាវនាវឱ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះផលប៉ះពាល់ផ្នែកបរិស្ថាន និងបញ្ហាប្រឈមរបស់ជនជាតិព្នង ។

មរកជនជាតិដើមភាគតិច

ខ្សែភាពយន្តត្រូវបានផលិតឡើងជាភាសាខ្មែរ និងភាសាព្នង ដើម្បីធានាថា ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះអាចចូលទៅដល់ក្រុមជនជាតិដើមភាគតិចព្នង។ នៅពេលចាក់បញ្ចាំងនៅខេត្តមណ្ឌលគិរីនៅខែមករា ឆ្នាំ ២០២១ សមាជិកសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចព្នងបាននិយាយអំពីសារៈសំខាន់ដែលពួកគេបានមើលរឿងរ៉ាវ និងបញ្ហាដែលសហគមន៍របស់ពួកគេកំពុងប្រឈមមុខ ជាភាសាព្នង។ ទំនាក់ទំនងដែលសហគមន៍ព្នងមានជាមួយដំរី និងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីព្រៃឈើនៅកម្ពុជា គឺផ្អែកលើទស្សនៈវប្បធម៌ និងដួងព្រលឹងពិសេសមួយ ដែលត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយភាពរស់រវើក និងជីវិតរបស់ព្រៃឈើ។ ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះអាចបង្ហាញពីបទពិសោធន៍របស់ប្រជាជនព្នង ថាមានតម្លៃនិងត្រូវការការយកចិត្តទុកដាក់ខាងសង្គម និងនយោបាយ។ និយាយឱ្យជ្រៅជាងនេះទៀត ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះអាចបើកលទ្ធភាពសម្រាប់ទស្សនិកជនទូទៅឱ្យចូលរួម និងស្រមៃមើលលទ្ធភាពនៃទំនាក់ទំនងតាមបែបផែនផ្សេងទៀតជាមួយព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ ដើម្បីឱ្យមានការបំផ្លាញតិចជាងមុន។

«ខ្ញុំគិតថា ខ្សែភាពយន្តបានបង្ហាញពីបញ្ហាធំៗ និងសំខាន់ៗមួយចំនួន ដោយរឿងទីមួយ ជាការក្រឡេកមើលពីចំណេះដឹងរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច ហើយនិងទំនាក់ទំនងរបស់ពួកគេជាមួយដំរី។ អ្វីមួយដែលនឹងបញ្ចប់នៅថ្ងៃណាមួយ។ សំណាងល្អ ចំណេះដឹងទាំងនេះ យើងសង្ឃឹមថានឹងរក្សាទុកនៅក្នុងខ្សែភាពយន្ត។រឿងដែលយើងបានឃើញនៅក្នុងខ្សែភាពយន្តនេះយើងសង្ឃឹមថានឹងការពារវាសម្រាប់មនុស្សជំនាន់ក្រោយ។» (Chris Iverson, ELIE)

ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះក៏អាចចូលរួមចំណែកយ៉ាងទូលំទូលាយដល់ការអភិរក្សបេតិកភណ្ឌជនជាតិដើមនៅកម្ពុជាផងដែរ។ ការប្រើប្រាស់ភាសាជនជាតិដើមនៅកម្ពុជាកំពុងធ្លាក់ចុះ។ នេះ ជាការពិតដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីនិន្នាការនៅទូទាំងពិភពលោក (Walsh ២០០៥) ។ តាមរយៈការផលិតខ្សែភាពយន្តជាភាសាព្នង យើងសង្ឃឹមថា ខ្សែភាពយន្តទាំងនេះនឹងជួយដល់ការអភិរក្សបេតិកភណ្ឌ និងប្រពៃណីជនជាតិដើម។ នៅក្នុងការបញ្ចាំងនៅរាជធានីភ្នំពេញ ឯកឧត្តមហាប់ទូច រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងវប្បធម៌ បានកោតសរសើរចំពោះខ្សែភាពយន្តដែលផ្សព្វផ្សាយអំពីសិទ្ធិរបស់ជនជាតិដើម ៖«ពីឪពុកដល់ម្តាយ ពីជីតារហូតដល់ចៅប្រុស ខ្សែភាពយន្តនេះក៏នាំមកនូវការអភិរក្ស និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌ និងប្រពៃណីល្អរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច។»

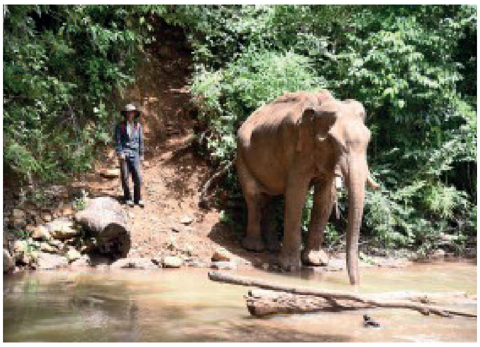

កសាងទំនាក់ទំនង និងការយល់ចិត្តគ្នា

វិធីសាស្ត្រក្នុងការផលិតខ្សែភាពយន្តតាមបែបចូលរួម ដែលត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងគម្រោងនេះ ផ្តល់នូវមេរៀនដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់ការដឹកនាំសកម្មភាពតាមបែបសិល្បៈជុំវិញបញ្ហាបរិស្ថាន។ ការជ្រើសរើសយុវជននៅទីក្រុង ទីជនបទ និងជនជាតិដើមភាគតិច ឱ្យចូលរួមក្នុងកម្មវិធីនេះ គឺមានគោលបំណងលុបបំបាត់ការបែងចែកគ្នារវាង« អ្នកនៅខាងក្នុង» និង«អ្នកខាងក្រៅ» នៅក្នុងប្រពៃណីនៃការចូលរួម (Pauwels 2015) ។ បើនិយាយម្យ៉ាងទៀត នៅក្នុងដំណាក់កាលដំឡើងគម្រោង យើងចង់រៀបចំគម្រោងដើម្បីប្រាប់រឿងរ៉ាវនៅក្នុងរង្វង់និងក្រៅរង្វង់ក្រុមជនជាតិភាគតិច ហើយនិងយុវជនកម្ពុជា។ ដោយប្រកាន់យកប្រពៃណីនៃការចូលរួម ដំណើរការនៃការផលិតខ្សែភាពយន្តបានជួយបង្កើតទំនាក់ទំនង និងការយល់ចិត្តគ្នារវាងអ្នកផលិតខ្សែភាពយន្ត និងសមាជិកសហគមន៍ព្នង ហើយទំនាក់ទំនងនេះបានរីកធំហួសពីការគ្រាន់តែផលិតភាពយន្ត។

«ខ្ញុំគិតថា នៅពេលយើងស្ថិតនៅឆ្ងាយ យើងមិនអាចឮសំលេងពួកគេទេ ដូច្នេះនៅពេលយើងធ្វើការជាមួយពួកគេ ពេលយើងស្ថិតនៅលើផ្លូវតែមួយ យើងស្តាប់ពួកគេ ហើយពេលយើងឮសំលេងពួកគេ យើងនឹងដឹងច្រើនពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាផ្សេងៗ។» (រក្សា)

ការជាប់ទាក់ទងគ្នារវាងបញ្ហាបរិស្ថាន និងយុត្តិធម៌សង្គមត្រូវបានបង្ហាញជាថ្មីម្តងទៀត។ សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចនៅកម្ពុជាជារឿយៗទទួលរងនូវការរើសអើង និងការផាត់ចេញពីសហគមន៍ខ្មែរដទៃទៀតដោយសារតែពួកគេគិតថាជនជាតិដើមភាគតិចជាមនុស្ស«បុព្វកាល» និង« គ្មានអរិយធម៌»។ ហេតុនេះ ការបំបាត់ការស្អប់ខ្ពើម ការធ្វើឱ្យងាយយល់ និងការស្គាល់ជិតដិតពីបទពិសោធន៍របស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច គឺជាការចាំបាច់ដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាបរិស្ថានដែលសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចប្រឈមមុខ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរការបង្កើនសមានចិត្តចំពោះសត្វ គឺអាចជួយសម្របសម្រួលដល់មនោសញ្ចេតនា និងអាកប្បកិរិយាដែលគាំទ្រដល់បរិស្ថាន។ ការទទួលស្គាល់ថាបញ្ហាប្រឈមទាំងនេះមិនត្រឹមតែប៉ះពាល់ដល់ប្រជាជនកម្ពុជាប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែការយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងតំបន់និងអន្តរជាតិគឺជាជំហានសំខាន់មួយក្នុងការបណ្តុះស្មារតីទទួលខុសត្រូវរួមគ្នាចំពោះផលប៉ះពាល់ផ្នែកបរិស្ថាននៅក្នុងរង្វង់ និងក្រៅរង្វង់សហគមន៍។ ដំណើរការនៃការផលិតភាពយន្តដែលមានការចូលរួម គឺអាចបំពេញតាមកម្មវត្ថុទាំងអស់នេះបាន ដោយហេតុថាវាគឺជាឧបករណ៍សម្រាប់អ្នកអប់រំផងនិងជាមធ្យោបាយសម្រាប់ការតស៊ូមតិផង។

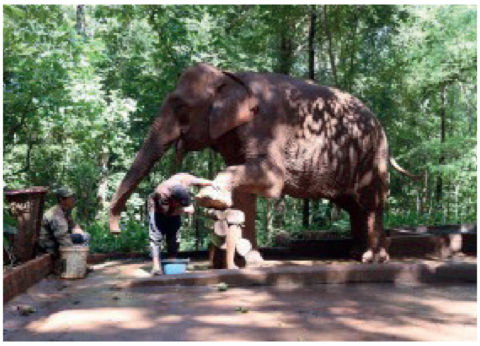

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន ៖ ពិចារណាលើខ្សែភាពយន្តស្ដីពីបរិស្ថាន និងយុត្តិធម៌សង្គម

ខ្សែភាពយន្តបានក្លាយជាមធ្យោបាយលេចធ្លោជាងគេសម្រាប់ការដុះខាត់ និងបំផុសការស្រមើស្រមៃរបស់សាធារណជនអំពីបញ្ហាបរិស្ថានហើយថាតើពួកគេអាចសិក្សាពីវាយ៉ាងដូចម្ដេច ។ បញ្ហាប្រឈមសម្រាប់អ្នកផលិតខ្សែភាពយន្ត គឺការតភ្ជាប់បញ្ហាទាំងនេះទៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន ថ្នាក់ជាតិ ថ្នាក់តំបន់ និងពិភពលោក ខណៈពេលដែលត្រូវរក្សានូវភាពរសើបនៃភាពប្រសព្វគ្នាដ៏ចាំបាច់រវាង«មនុស្ស»និងអយុត្តិធម៌បរិស្ថានដែលនៅជុំវិញខ្លួនពួកគេ។ គម្រោងរបស់យើងណែនាំថា ការចូលរួមយ៉ាងសកម្មពីយុវជននិងសហគមន៍ដែលរងផលប៉ះពាល់ (មនុស្សនិងផ្សេងទៀតក្រៅពីមនុស្ស) ក្នុងការផលិតខ្សែភាពយន្តអាចដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការជំរុញការចូលរួមនិយាយពីអយុត្តិធម៌ទាំងនេះ។ និយាយឱ្យជ្រៅជាងនេះទៀត ភារកិច្ចរបស់យើងគឺប្រមូលខ្សែភាពយន្តទាំងនេះធ្វើជាឧបករណ៍តស៊ូមតិ ដើម្បីបញ្ចូលទស្សនិកជននៅកម្ពុជាឱ្យចូលរួមក្នុងបញ្ហានេះ ក្នុងគោលបំណងបង្ហាញថា បញ្ហាដែលសហគមន៍ជនជាតិដើមនៅកម្ពុជាកំពុងប្រឈមមុខ គឺប៉ះពាល់ដល់ប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ ហើយជាលទ្ធផល យើងចង់គូសបញ្ជាក់ថាតើបញ្ហាដែលកើតឡើងក្នុងបរិបទប្រទេសកម្ពុជា មានសំលេងឮដល់ថ្នាក់តំបន់ និងថ្នាក់អន្តរជាតិយ៉ាងដូចម្ដេច ហើយថាតើថ្នាក់តំបន់ និងអន្តរជាតិ ជាប់ពាក់ព័ន្ធយ៉ាងម៉េច។

«ខ្ញុំសង្ឃឹមថា ខ្សែភាពយន្តរបស់ខ្ញុំនឹងត្រូវបង្ហាញទូលំទូលាយ ហើយវាអាចជាសារមួយសម្រាប់ប្រទេសយើងស្វែងយល់បានកាន់តែច្រើនពីការងារអភិរក្ស ជាពិសេសខ្ញុំចង់ឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទស្សនាខ្សែភាពយន្តនេះផងដែរ ពីព្រោះនៅពេលពួកគេបានមើលហើយ ពួកគេនឹងចូលរួមជាមួយពួកយើង។» (ពៅ មនោ សិស្សផ្នែកផលិតភាពយន្ត)

របៀបវារៈនៃគោលនយោបាយថ្មីៗរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្ដីពី«ការអប់រំភាពជាពលរដ្ឋសាកល» បង្ហាញពីការទទួលស្គាល់កាន់តែខ្លាំងឡើងនូវសារៈសំខាន់នៃការចូលរួមរបស់យុវជនក្នុងនាមជាអ្នកលើកកម្ពស់សន្តិភាព សិទ្ធិមនុស្ស និងនិរន្តរភាព។ យុវជនត្រូវបានគេដាក់ជាក្រុមសំខាន់នៃការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងផលប៉ះពាល់នៃបរិស្ថាន និងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុនៅក្នុងពិភពលោក។ យើងគួរតែចងចាំជានិច្ចថាមានឧបទ្ទហេតុគួរឱ្យកត់សម្គាល់ជុំវិញនយោបាយអន្តរជំនាន់ ដែលដាក់ទំនួលខុសត្រូវនៃបញ្ហាប្រឈមទាំងនេះមកលើយុវជន។ ប៉ុន្តែការរកឃើញរបស់យើងពីកម្មវិធីនេះបង្ហាញពីតម្លៃនិងសក្ដានុពលនៃសំលេងរបស់យុវជននៅពេលដែលពួកគេបានរ៉ាប់រងក្នុងការតែងនិពន្ធរឿងរ៉ាវពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាបរិស្ថាន និងអយុត្តិធម៌សង្គម។

«នៅពេលយើងក្រលេកមើលគម្រោងនេះ ខ្ញុំមានអារម្មណ៍ថាសិស្សទាំងអស់មានការតាំងចិត្តនិងងប់ងុលខ្លាំងណាស់។ ពួកគេមានគោលដៅ និងចក្ខុវិស័យច្បាស់ អំពីអ្វីដែលពួកគេចង់ធ្វើ។ ពួកគេបានព្យាយាមលើកស្ទួយ និងចែករំលែកបញ្ហាប្រឈមទាំងឡាយទៅដល់មនុស្សឱ្យបានច្រើនបំផុត។ ខ្ញុំបានឃើញពីការតាំងចិត្តរបស់យុវជនកម្ពុជាជាច្រើន។» (Chris Iverson, ELIE)

ឯកសារយោង

Duvall, J.A., 2017. The environmental documentary: Cinema activism in the 21st century. Bloomsbury Publishing USA.

Maltby M. and Bourchier G. 2011. Current status of Asian elephant in Cambodia. Gajah 35: 36-42.

Pauwels, L., 2015. 'Participatory' visual research revisited: A critical-constructive assessment of epistemological, methodological and social activist tenets. Ethnography, 16(1): 95-117.

Walsh, M., 2005. Will Indigenous languages survive? Annual Review of Anthropology, 34: 293-315.

អនុវត្តគម្រោងដោយ

ឧបត្ថម្ភដោយ ៖

សហការដោយ ៖